

Sisäministeriö
VN/3493/2022
kirjaamo.sm@govsec.fi
maahanmuutto-osasto.sm@govsec.fi

Lausuntopyyntö 17.6.2022

Hallituksen esitys laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamista ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamista ja auttamisesta annettua lakia (746/2011, jäljempänä vastaanottolaki) sekä lisäksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia (615/2020) ja sosiaalihuoltolakia (1301/2014).

Vastaanottolakiin ehdotettujen muutosten tavoitteena on ihmiskaupan uhrin aseman parantaminen, niin että uhrin auttaminen olisi jatkossa vahvemmin sidottu uhriksi joutumisesta johtuviin auttamistoimien tarpeeseen, kun itse rikosprosessisiin. Lisäksi vastaanottolakiin ehdotetaan ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän liittyvää tarkentavaa sääntelyä.

Lakiin henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa tehtäisiin muutokset, jotka johtuvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisestä vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille.

Sosiaalihuoltolakia muutettaisiin niin, että muu hyväksikäyttö mainittaisiin tuen tarpeena, jota varten sosiaalipalveluja on järjestettävä

Asian arviointi

Kuntaliitto pitää vastaanottolakiin tehtäviä muutoksia pääosin kannattavina. On hyvä, että vastaanottolaista poistetaan viitaukset ihmiskaupparikokseen ja sen sijaan käytetään termiä ”ihmiskauppa”.

Kuntaliitto kuitenkin huomauttaa, että vastaanottolakiin tehdyt muutokset, jotka johtuvat siitä että sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, olisi syytä täsmentää. Nyt esim. vastaanottolain 18 §:ssä on korvattu *asuinpaikan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle* pelkästään *hyvinvointialueelle*. Vähintäänkin perusteluissa olisi hyvä ilmetä, että kyseessä on ilmoitus sille hyvinvointialueelle, jossa lapsella on asuinpaikka. Vastaava täsmennys myös 38 d §:n osalta.

Voimassa olevassa sosiaalihuoltolain 11 §:ssä ei mainita ihmiskauppaa sellaisena tuen tarpeena, jota varten sosiaalipalveluja on järjestettävä. Esityksen mukaan jo nyt on kuitenkin katsottu että 5 kohdassa mainittu väkivallasta ja kaltoin kohtelusta aiheutuva tuen tarve on kattanut myös ihmiskaupasta ja muusta hyväksikäytöstä aiheutuva tuen tarvetta. Sosiaalihuoltolain 11 §:n 5 kohtaa ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että siinä mainittaisiin lähi-suhde- ja perheväkivallan sekä muun väkivallan ja kaltoinkohtelun lisäksi myös muu hyväksikäyttö. Säännöksessä ehdotettu hyväksikäyttö voisi olla esimerkiksi ihmiskauppaa.

Esitysluonnoksessa viitataan siihen, että sosiaalihuollossa on vaikeaa tunnistaa mahdollisia ihmiskaupan uhreja ja toisaalta on myös ollut epäselvyyttä, sovelletaanko ihmiskaupan uhrin auttamiseen sosiaalihuoltolakia tai muuta sosiaalihuollon lainsäädäntöä. Nyt ehdotettu muutos sosiaalihuoltolakiin on varmaan tarpeellinen, mutta Kuntaliiton näkemyksen mukaan se ei yksinään riitä. Jotta lakia osattaisiin soveltaa oikein, olisi näkemyksemme mukaan tarvetta valtakunnallisesti yhdenmukaisille ohjeistuksille. Pelkästään sosiaalihuoltolakiin lisätty ”hyväksikäyttö” ei ilman kunnollista ohjeistusta ratkaise esitysluonnoksessa esiin tuotuja haasteita.

Esitysluonnoksessa korostetaan auttamisjärjestelmän ja hyvinvointialueiden yhteistyötä. Ihmiskaupan uhrin näkökulmasta on hyvä, että yhteistyö toimii. On kuitenkin muistettava myös kuntien rooli. Vaikka sosiaali- ja terveystalvelut siirtyvät hyvinvointialueelle jää kuntiin palveluita ja viranomaisia, joilla voilla olla suuri merkitys, kun kyseessä on ihmiskaupan uhri. Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen voi myös tapahtua kuntien palveluissa.

Esityksen kappaleessa 4.2.4 ”Vaikutukset lapsiin”, todetaan että Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen vaatii erityistä osaamista, mikä korostuu lapsiuhrin kohdalla. Näkemyksemme mukaan kouluilla on tärkeää rooli tässä. Vaikka ihmiskaupan uhri ei ole lapsi voi ihmiskaupan uhrilla olla alaikäisiä lapsia, jotka myös tarvitsevat tukea ja apua. Vaikka auttamisjärjestelmä

yhdessä hyvinvointialueiden kanssa järjestää auttamistoimenpiteitä, tulisi tarpeen mukaan yhteistyötä tehdä myös kuntien kanssa erityisesti silloin, kun kyseessä on lapsiuhri tai uhrin alaikäinen lapsi.

Lopuksi

Esityksessä esitetyt muutokset ovat pääosin hyviä ja tarpeellisia. Muutokset lainsäädännössä eivät aina kuitenkaan ratkaise ongelmia, jotka osittain johtuvat siitä, että pykälää ei tunneta tai niitä ei osata soveltaa. Tästä johtuen olisi hyvä, että saataisiin valtakunnalliset ohjeistukset ihmiskaupan osalta. Kuntaliitto on mielellään mukana tässä työssä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Sari Raassina
johtaja

lakimies

Annika Korpela